

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. II. cap. 8. iterum de eo pro Sanctis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

dogmata *Aerii*, tanquam hæretici reposuit, *orare vel obferre pro mortuis non oportere*, hoc dogma in *Aerio* ab Ecclesiâ fuisse damnatum scribit *Bellarminus*, de eo aliquid dicendum restat, ut & hic *Bellarmini* argumentum ad probandum *Missæ Sacrificium* pro defunctis in Purgatorio inconsequens esse ostendatur. Retulit quidem *Augustinus* hoc inter dogmata *Aerii*, *orare vel obferre pro mortuis non oportere*, sed non tanquam propriè hæreticum, multò minus dicit, Eum idè ab Ecclesiâ tanquam hæreticum fuisse damnatum, quod tamen *Bellarminus* audaçter contra *Philippum Melanchthonem* pronuntiat. Sed etiam si, quod tamen nullibi factum legitur, *Aerius* ab aliquo generali Concilio ob hoc Dogma tanquam hæreticus fuisset damnatus, ac publico contra Eum canone decretum, *orare vel obferre pro mortuis oportere*, hasque orationes & oblationes pro mortuis utiles esse, nihil tamen exindè per consequentiam legitimam deduci ad probandum *Missæ Sacrificium* pro defunctis in Purgatorio posset. De cætero, non omnia, quæ vel *Augustinus*, vel *Epiphanius*, aliique de dogmatibus hæreticorum scripserunt, pro hæreticis dogmatibus & doctrinis haberi debere, aliàs ex occasione monetur; & quod *Augustinus* hic nominatim memorat de *Aerio*, verbo *feritur* indicat, sine dubio relationem *Epiphani* de eo respiciens, quem se in plerisque secutù fassus est, qui etiã dū in præfatione operis ad *Eccles. Carthaginensis* Diaconum sibi familiarem & antehac Collegam, *Quod vult Deum*, monuit, *Epiphani*um in suis libris de hæresibus *historiã narratione commemorasse omnia, nullã disputatione adversus falsitatem pro Veritate decertantem, brevesque eos esse libellos, & si in unum redigantur, nec suis, nec aliorum quibusdam libris longitudine comparandum*, ostendit, *Lamberto Danæo* in Notis id observante, vel non habuisse tunc in manibus *Augustinum* illud magnum *Epiphani* volumen, quod *Panarium* inscripsit, in quibus omnes prolixè hæreses, de quibus agit, refutate est conatus, vel nondum illud *Epiphani* opus ex Græco in Latinum Sermonem fuisse conversum, sed illa tantum *Paratitla* & capita hæreses nota, & Latinã Linguã tum donata, quæ cujusque libri Tomo & Sectioni solent præfigi, id quod incidenter hic notandum duxi, ut, undè *Augustinus* dogmata hæreticorum desumeret, quantumque huic recensione sit tribuendum, Lectori non ita accuratè in his versato possit constare. In reliquis, quæ porrò *Bellarminus* ex *Angustino* adjecit, discutiendis opèta non prolixa requiruntur. *Possidonius*, vel ut aliàs & aliis dicitur, *Possidonius* in vitã *Augustini* non scripsit, pro morte *Ejus*, ut *Bellarminus* habet, sed pro *Ejus commendandã corporis depositione* Sacrificium Deo oblatum fuisse, quod intellectum ad *Augustiniani* temporis morem, de quo ipsum paulò ante in descriptione functis *Monicæ* matris testem habuimus, nihil omninò ad Sacrificium *Missæ* pro mortuis in Purgatorio degentibus facit, nisi *Augustinum* Ignis purgatorii flammis velimus adjudicare, quem tamen ultimis ante Mortem diebus singularis Pœnitentiæ exemplum præbuisse, idem *Possidonius* testis est. Responsum *Chemnitii* de confirmatione *Articuli* ex Symbolo, quo Ecclesiam credendo dicimus esse *Communione Sanctorum*, *Bellarminus* non infringit vel annihilat, distinguendo inter commemoratiõnem Martyrum & cæterorum fidelium. Quasi verò sola commemoratiõ Martyrum & non cæterorum quoque fidelium ad communionem Sanctorum ex mente antiquorum pertinuisset?

conf. Raimold. dell. Apocr. Tom. II. pag. 520.

Vid. Dal. de usu Patrum, pag. 240.

Conf. Picher. o. Pufc. pag. 149. & seqq.

CAPVT OCTAVVM,

De Sacrificio Missæ pro Sanctis.

EX hujus capitis, & eorum, quæ in eo ex *Augustini* Scriptis à *Bellarmino* collecta leguntur, Examine patebit, eam respondendi methodum, quæ hæctenus plerique ex *Augustino* pro Sacrificio *Missæ* mortuis in Purgatorio degentibus propitiatorio testimonii satis est factum, à quocunque etiam *Bellarmini* defensore rejici non posse, utpote ab ipsomet *Bellarmino* adhibitam. Ut enim nunc demonstret, Sacrificium *Missæ* rectè etiam celebrari pro Sanctis, similem ferè in modum *Augustini* testimonia tractat, quamvis non eundem in finem, ad eòque nec eodem cum effectu, quia nec eadem bonitate causæ. Tripliciter autem Lemma præscriptum explicat, primò, Ecclesiæ Sententiam indicare, deindè eam per certas Propositiones quasdam demonstrare, & demum à *Chemnitii* objectionibus eam vindicare conatus. Quoad primum, præter id, quod agnoscere cogitur, *Sacrificia non Prodesse Sanctis ad culpæ vel pœnæ remissionem, nec ad Gratiæ vel Gloriæ essentialis augmentum*, de quo eo nullam cum hæreticis esse dicit contentionem; illud quasi controversum ex *Augustino* ostendere satagit, *Sacrificium*, videlicet *Missæ*, de cujus effectu quæstio est, non obferri quidem Sanctis, & proindè neque Templis, neque Altariis erigi, licet in memoriam eorum omnia hæc fieri possint, provocans præter Synodi Tridentinæ ad *Augustini* in primis auctoritatem, expressè quoque ad priorem Sententiæ

tenia partem ex mente sui temporis fidelium & nomine eorum scribentis: *Nos Martyribus non constituimus Tempia, Sacerdotia, Sacra & Sacrificia.* Et quia Chemnitius occasione horum verborum in Examine Anti-Tridentino subsumsit: *Atqui hoc in Papatu & factum est, & adhuc defenditur;* impudens illud mendacium esse dixit Bellarminus, addens, Chemnitium eodem modo in Augustinum mentiri ac dicere potuisse: *Atqui hoc tempore Augustini fiebat, & ab ipso defendebatur.* Nam in quo sensu negat Augustinus, Altaria, Tempia &c. Sanctis constitui, & nos pariter negamus, inquit Bellarminus; & tamen in alio sensu cum eodem Augustino Tempia, Altaria &c. Sanctis adtribuimus. Negat Augustinus, ita porro Bellarminus, & nos cum illo Sacrificia offerri Sanctis, ac proinde Tempia & Altaria erigi, ut in iis sacrificetur Sanctis; ac concedit, & nos cum eo pariter concedimus, Sacrificia offerri, & proinde Tempia & Altaria erigi in memoriam Sanctorum, unde etiam Tempia & Altaria, in quibus soli Deo sacrificatur, passim ab Augustino vocantur *Memoria Sanctorum.* Et postquam ea in hanc rem ex Augustino laudavit testimonia, quæ supra jam non semel ex citato opere de *Civitate Dei*, exque libris contra Faustum Manichæum habuimus, & in sequentibus iteratò occurrunt, ita pergit Bellarminus: *Tempia dedicari Sanctis eo in sensu, quem diximus, patet ex eodem Augustino, de iis inter alia sic loquente: Testantur hoc Martyrum loca & Apostolorum Basilica.* Quoad secundum ita primam format Propositionem: *Non repugnat Institutioni Cæne Domini, ut in ea nominentur & honorentur sancti.* Eam inde etiam probari posse existimat, quia Augustinus frequenter in scriptis suis dicit, *Sanctos nominari in Sacrificio.* Ad dit, probari eam quoque ex utilitate hujus Instituti. Prodest enim primò ad protestandam Communionem Sanctorum. Nam Sacrificium Corporis Christi veri nomine totius corporis mystici obtetur & offerri debet. Proinde sicut viventes nominantur Pontifices, Reges & alii, ita etiam mortui debent nominari, sive in Purgatorio sint, sive in Cælo; omnes enim ad idem corpus pertinent, *Accedit, quod, ut Augustinus scribit, in Sacrificio Altaris significatur Sacrificium generale, quo universum corpus Christi mysticum, id est, tota Civitas redempta Deo offertur per Christum Sacerdotem Magnum;* & quia ad compagem hujus corporis pertinent etiam Sancti qui sunt in Cælo, idè illi etiam suo ordine in Sacrificio Altaris sunt nominandi. *Alia deinde utilitas est excitatio sanctæ æmulationis, quam Augustinus attingit, rationem reddens, cur in memoriam & apud memorias Sanctorum dicantur sacra, ut eâ celebritate & Deo vero de illorum victoriis agamus gratias, & nos ad imitationem talium coronarum atque Palmarum eodem in auxilium invocato, ex eorum memorie renovatione adhortemur.* Secunda Propositio hæc est: *Non repugnat Institutioni Cæne Domini, ut in ea invocentur Sancti eo modo, quo ab Ecclesiâ Catholica invocari solent.* Hanc Propositionem ubi tribus explicavit modis, post aliorum Patrum hoc etiam Augustini testimonio confirmare tentavit: *Ideo ad ipsam Mensam non sic Martyres commemoramus, quemadmodum alios, qui in Pace requiescunt, ut etiam pro eis oremus, sed magis, ut orent ipsi pro nobis.* Et postquam ratione etiam probare hanc Propositionem est conatus, tanquam omninò certum præsupponens, de quo etiam adversarii non multum contendant, *Sanctos in Cælo pro nobis orare, ad demonstrationem hujus antecedentis duo Augustini testimonia laudavit, quorum uno Martyrum orationibus propitiari Deum populi sui peccatis, altero autem Sanctorum meritis relevari nos posse apud Deum, quando mala merita nostra nos gravant, scripsit.* Quoad tertium, duas Chemnitii ex Augustino objectiones proponit, ad quas respondere laborat Bellarminus. In priori id Augustini testimonium attenditur, quo in administratione Cæne Dominica Sanctos à Sacerdote nominari quidem, nullo autem modo invocari scripsit. In posteriori scripsisse Chemnitium perhibet Bellarminus, Augustini tempore ortas esse opiniones peregrinas & vitiosas de singularibus Martyrum intercessionibus, meritis & operationibus pro suis cultoribus, quas etsi Augustinus tanquam nec veteres nec certas reliquerit in medio, paulatim eis tamen aliquid tribuere cœperit, Hieronymo, Basilio, Nazianzeno in hæc Quæstione audacioribus; & sic postremis temporibus fabricatum esse Fidei articulum de patrocinii & meritis Sanctorum, & quod horribiliter est, ipsam Cæne Domini actionem eò detorqueri cœptam. Utrobique fraudulenter & mendaciter egisse Chemnitium conqueritur Bellarminus. Ad priorem in specie objectionem dicit, si Chemnitius Augustini verba citasset, fraudem suam omnibus patefecisset. Hanc ut faciat manifestam, sequentia ex eo adscribit: *Vni Deo & Martyrum & nostro Sacrificium immolamus, ad quod Sacrificium sicut homines DEI, qui Mundus in Ejus confessione vicerunt, suo ordine & loco nominantur, non tamen à Sacerdote, qui sacrificat, invocantur; Deo quippe, non ipsis sacrificat, quamvis in memoriam sacrificet illorum,*

Lib. 8. de Civ. Dei, cap. 27.

Lib. 1. de Civ. Dei, cap. 1.

Lib. 10. de Civ. Dei, cap. 6.

Lib. 8. de Civ. Dei, cap. 27.

Tract. 84. in Joh.

Quæst. 108. & 149. in Exod.

lib. 22. de Civit Dei, cap. 10.

ad mentem Sancti Patris, in administratione Cœnæ Dominicæ Sanctos à Sacerdote nominari quidem, *nullo autem modo invocari*, id de tempore, quo Doctor Augustus vixit, intelligens. Bellarminus fraudulenter *Chemnitium* egisse arguit, id ipsi Augustini verbis ostendere conatus, ex quibus tria contra Chemnitium dicere laboravit. *Primum est*, Augustinum non dicere, in administratione Cœnæ Dominicæ, *sed in Sacrificio*, quod *immolatur, Sacerdotem Deo sacrificare Sacrificium*, non Cœnam administrare. At non semel hæcenus est ostentum, *Picherello* Sorbonistâ consentiente, vocabula Sacrificii, Sacerdotis, Immolationis, quibus cum aliis usus est tuo tempore Augustinus, non Missæ Sacrificium, quod dicitur propitiatorium, sed ipsam Cœnæ Dominicæ administrationem, tanquam actionem Sacrificii in cruce peracti memorativam, exhibere, pluribus testimoniis ex Augustino eam in rem adductis. *Secundum*, aperitissimè Augustinum dicere, *Sacrificium fieri in memoriam sanctorum*, &c. At quam Chemnitio fraudem adscripsit Bellarminus, Ipse hic satis impudenter commisit, cum id, quod Augustinus scripsit fieri *in memoria sanctorum*, loci circumstantias innuens, Altare nimirum, super quo sacrificabatur, (ut cum eo loquamur,) mutavit *in memoriam sanctorum*, quasi Augustinum finalem sacrificandi respectum voluerit indigitare, contra mentem Eius, qui in proximè antecedentibus expressam hujus rei fecit mentionem, scribens: *Nos Martyribus nostris non Templâ, sicut Diis, sed Memoriam, sicut hominibus mortuis, quorum spiritus apud Deum vivunt, fabricamus*. Cur autem ad imitationem Seculi illius, quo vixit Augustinus, hodiè Evangelici in usu Sacramenti Eucharistiæ non faciant mentionem Sanctorum Martyrum, causa superius est indicata. Rectè de cætero & per omnia Chemnitius scripsit, Christum non dixisse, *Hoc facite in sanctorum commemorationem*. *Tertium*, quo aliquem verbis Augustini vult inducere colorem Bellarminus, ut id de Sanctorum Invocatione in Sacrificio Missæ videatur docuisse, quod nunquam Ei venit in mentem, eo etiam abusus testimonio, quod capite antecedenti est excussum, ostendit causæ malitiam, nemini judicare docto non obviam. In *posteriori* objectione Chemnitium sibimetipsi non scripsisse contraria, multò minus manifestum, quod Bellarminus per injuriam Ei objicit, commississe *mendacium & imposturam*, ipsa Eius verba, utut aliquantò prolixiora, in Veritatis gratiam nihilominus adscribenda, docebunt. Ita autem Examinator Anti-Tridentinus: *Non nego, progressu temporis, Augustini præsertim etate, peregrinas & vitiosas opiniones cepisse memoriam Martyrum ad fingi. Quia enim ad memoriam Martyrum miracula quædam edebantur, quæ sine dubio ipse Deus edebat, non alio certè consilio, quam ad se pulchrum Elise, ut scilicet testaretur, Doctrinam illam, in cujus confessione Martyres vitam profudissent, veram esse & Divinam, utq; Miraculis illis homines ad amplectendam & confitentem Doctrinam illam invitarentur & confirmarentur; homines hoc non considerantes ceperunt de singularibus Martyrum intercessionibus pro suis cultoribus, de meritis & operationibus eorum disputare, ut quidam epulas ad monumenta Martyrum deferebant, & credebant, eas ibi sanctificari per merita Martyrum. Sed hoc Augustinus dicit à melioribus Christianis non fieri, & in infirmioribus tolerari. Cæptum verò etiam fuit Augustini tempore disputari de orationibus, meritis, operationibus & adjumentis Martyrum mortuorum propter miracula, quæ fiebant ad memoriam Martyrum. Sed illa tunc in medio fuerunt relicta, tanquam opinio nec vetus, nec certa. Unde Augustinus inquit: Faciunt hæc Martyres, vel potius ipse Deus, vel orantibus vel cooperantibus illis, ut Fides confirmetur, quæ eos, non Deos esse nostros, sed unum habere Deum credamus nobiscum. Et iterum: Sive Deus ipse per seipsum hæc operetur, sive per suos Ministros, sive quædam faciat etiam per spiritus Martyrum, sive omnia per Angelos operetur, ut, quæ per Martyres fieri dicuntur, eis orantibus tantum & impetrantibus, non etiam operantibus fiant, sive alia fiant istis, alia illis modis, qui nullo modo comprehendî à mortalibus possunt, &c. Idem alibi: An Martyres ipsi sint præsentibus, quando ad memoriam ipsorum fiunt miracula, an verò Deus per ministeria Angelorum opituletur, & Martyres generaliter orantes audiat, res hæc altior est, quàm ut à me possit attingi, & abstrusior, quàm ut à me valeat perferuari. Ita Origenes: An Sancti, qui cum Christo sunt, aliquid pro nobis agant & laborent ad similitudinem Angelorum, qui Salutis nostræ ministeria procurant; habeatur hoc quoq; inter occulta DEI nec committenda chartulæ Mystéria. Ita primum sine adseverationibus disputari ceperunt illa opiniones. Hieronymus verò in contentione adversus Vigilantium audacius aliquid de hac Quæstione, sed sine veris Scripturæ & Antiquitatis (ante se) testimoniis adseveravit. Basilius autem & Nazianzenus declamatoris suis apostrophis non exigam fecerunt inclinationem. Augustinus etiam opinionibus illis, licet*

lib. 22. de Civ. DEI, cap. 13.

II. Reg. 13

lib. 8. de Civ. DEI, cap. 27.

I. 22. c. 10.

ib. cap. 19.

de cura pro mort., cap. 16.

in cap. II. Epist. ad Rom.

lib. 22. de Civ. DEI. cap. 9. *1. 20. contra Faust. cap. 21.* *1. 8. de Civ. Dei, c. 27.*

eas in dubio relinqueret, aliquid tamen tribuere cepit: Hinc dicit, Martyres talia posse à Domino impetrare, & pro patientiâ etiam habere potentiam. Et alibi: Populus Christianus memorias Martyrum religiosâ solemnitate concelebrat ad excitandam imitationem, & ut meritis Eorum conlocietur, atque orationibus adjuvetur. Quod de imitatione dicit, illud ex sententiâ veterum dicit. Alterum de consociatione meritorum, non est illud, quod Pontificii tradunt, Sanctorum merita aliis adplicari; sed merita Patres vocant ipsa bona opera & virtutes sanctorum, quibus præmia reddit Deus: Ut igitur in similibus virtutibus & in Virtutum coronis socii Sanctorum efficiamur, ad hoc dicit prodesse celebrationem certaminum & victoriarum, sed invocato in auxilium & adjuvante DEO, qui ipsos fecit Martyres, ut sunt Augustini verba. Et qualem intelligat consociationem, inde colligi potest, quod alibi dicit, Deum martyres Angelis honore cœlesti sociasse; sicut hoc etiam loco, nos Martyrum meritis, hoc est, Virtutibus esse consociandos. Postremum verò apud Augustinum de adjumento orationum ex illâ ortum est opinione, quam Augustinus reliquit in dubio, sicut jam dictum est. Postremis autem temporibus fabricatus est in dâ Fidei articulus de patrociniis, meritis, intercessionibus, auxiliis, adjumentis & beneficiis Sanctorum, de quo si quis vel parum ambigat saltem, statim anathemati subicitur, & quidem, quod horrendum est, ipsa actio Cœnæ Dominicæ eò detorquetur. sed ex Scripturâ ostenditur non potest, Cœnam Dominicam in hunc usum à Christo esse institutum; Imò profanatio est, cum institutione Cœnæ pugnant. Tria in his verbis habet Chemnitius observatu contra Bellarmini responsiones digna. Primò dicit, Augustini præsertim (nota bene) ætate peregrinas opiniones Martyrum memoriis adfingi cœpisse. Non igitur ætatem Ante Augustinianam omninò excludit, neq; sibi metipsum contradicit, ut quidem Bellarminus cavillatur. Et quidquid de Basilio, Nazianzeno, Hieronymo in hac Quæstione audacioribus notat, ad privatas potius Eorum opiniones, & partim ad declamatorias Eorum apostrophas, partim ad nimium contra adversarium in disputando fervorem (ubi non ita difficilem esse ab uno extremo ad aliud lapsum, multumq; vel in defectu vel in excessu peccari constat) hic referendum est, donec postmodum temporis progressu & Augustini præsertim ætate res hæc incrementa sumit, ac nimia superstitione in Martyres Sanctos plus ultra & justo amplius se extendit, & quod non omninò negari potest, aliqua ex parte Augustinum quoq; ad se pertraxit. Observat quidem secundò Chemnitius & rectè, cœptum fuisse Augustini tempore, nimirum amplius, quam antehac, id quod voce præsertim voluit intelligi, de orationibus, meritis, operationibus & adjumentis Martyrum disputari propter miracula, quæ ad eorum memorias fiebant, verum in medio tunc relictam fuisse opinionem vulgi, tanquam nec veterem, nec certam, id quod manifestum in se mendacium & imposturam continere scribit Bellarminus, ipse mendacissimus impostor non semel hæcenus publicè & quasi in Foro deprehensus, hic etiam apertè Augustino peregrinam adscribens Sententiam, quasi is tanquam rem certam & indubitam adseruerit, non solum Sanctos juvare nos, esseq; nostros intercessores & advocatos, sed etiam eos ut tales esse invocandos, cujus tamen in laudatis ex Augustino testimonio nulla planè mentio est facta, Sancto Patre martyribus preces non nisi generales adscribente. Verum addit insuper Chemnitius & agnoscit tertio, Augustinum, ut de hæc re ambiguum & incertum, nihilominus vulgatis jam & vulgò receptis opinionibus tribuere aliquid cœpisse, ita tamen, ut pleraq; Eius dicta ad Fidei orthodoxæ analogiam reducere sit conatus, ne id docuisse videatur, quod hodiè in Papatu & doceri publicè, & exerceri videmus. Id omninò certum est, Bellarminum nimis liberalem in explicandâ contra Chemnitium Augustini Sententiâ fuisse, scribendo, rem esse Augustino indubitam, quod à Sanctis juventur, qui illos tanquam Intercessores & Advocatos invocant, Exemplis, quæ ibi Doctor Augustus prolixâ seriè recenser, id non demonstrantibus, nullamque omninò hujus rei, id est, religiosæ Sanctorum Martyrum invocationis mentionem facientibus.

CAPVT NONVM.

DE

Missis privatis.

Distinctè de iis videri voluit agere Augustinus, statuens eas dici privatas primò ratione loci, quæ celebrentur in privato aliquo Oratorio seu Sacello, & ita dici in comparatione ad eas, quæ in publico celebrentur Templo, adque eas pertinere exemplum, cujus